

Секція 1. ОБЛІК І ФІНАНСИ

УДК 336.225.68(088)

АКТУАЛІЗАЦІЯ БАЗОВИХ ПОЛОЖЕНЬ ПОДАТКОВОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

А.П. Грінько, Т.В. Бочуля, І.С. Коробкіна

Досліджено теоретичні аспекти податкового консультування як системи професійного розвитку та реформування податкових відносин. Окреслено необхідність імплементації зарубіжного досвіду як еталонного патерна з реалізацією професійних компетенцій податкових консультантів. Обґрунтовано доцільність модифікації базових положень податкового консультування для забезпечення його ефективності в регулюванні податкових відносин. Запропоновано інтегральну модель податкового консультування, у якій охарактеризовано способи підвищення ефективності сервісу оптимізації оподаткування.

***Ключові слова:** податкове консультування, принципи, модель, професійні компетенції, організація.*

АКТУАЛИЗАЦИЯ БАЗОВЫХ ПОЛОЖЕНИЙ НАЛОГОВОГО КОНСУЛЬТИРОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ МОДЕРНИЗАЦИИ СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИКИ

А.П. Гринько, Т.В. Бочуля, И.С. Коробкина

Исследованы теоретические аспекты налогового консультирования как системы профессионального развития и реформирования налоговых отношений. Определена необходимость имплементации зарубежного опыта в качестве эталонного паттерна с реализацией профессиональных компетенций налоговых консультантов. Обоснована целесообразность модификации базовых положений налогового консультирования для обеспечения его эффективности в регулировании налоговых отношений. Предложена интегральная модель налогового консультирования, в которой охарактеризованы способы повышения эффективности сервиса оптимизации налогообложения.

***Ключевые слова:** налоговое консультирование, принципы, модель, профессиональные компетенции, организация.*

ACTUALIZATION OF THE BASIC PROVISIONS OF TAX ADVISORY IN THE CONDITIONS OF MODERNIZATION OF MODERN ECONOMY

A. Grinko, T. Bochulia, I. Korobkina

Tax counseling issues are investigated in terms of its decisive role for the harmonization of tax relations and optimization of tax calculations and payments. Tax consulting is considered as a formal institution, independent activity, an innovative service for organization tax relations and flexible system of managing a tax calculations and payments that includes the construction of an integrated tax model taking into account the specifics of the entity and the formation of risk management tools that involves the development of core competencies of the enterprise, which determine the qualitative parameters of professional provision of management.

Tax counseling does not replace legal and regulatory provision of organization of the taxation system, but is an organizational and methodological basis for updating the procedure for the implementation of tax commitments that corresponds to the logic of tax reforms and interests of socio-economic development.

A new stage of development of tax counseling is substantiated in the research that provides for the construction of its integrated model, which is optimal, given the need to establish cooperation in the process of tax counseling through the prism of the purpose of the advisory service, the specifics of the client's activities, its information base and competencies to be agreed upon in the process of interaction. It's a demonstration of obtaining not short-term benefits to the client as a result of the tax consultant's activity, but the creation of a long-term value through the construction of a new level of tax relations, in which the client fully implements own competencies and interest in assuming the role of consultant as an effective person in the management of tax calculations and payments.

The basic provisions of tax consultancy influence the choice of the optimal variant of the formation of a tax strategy, therefore expansion of its principles is a necessary measure that consists in the construction of a single model as an integral structure with an innovative mechanism for regulating tax relations on the basis of common principles and technologies, taking into account the requirements of tax legislation.

Keywords: *tax counseling, principles, model, professional competencies, organization.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасна економіка орієнтована на різні механізми, важелі та чинники розвитку, серед яких виділяють землю, капітал, людські ресурси, технології та інтелект. Упродовж останніх десятиріч економіка була трансформована в різних напрямках, найбільш прогресивними з яких визнано сталий розвиток і корпоративну соціальну відповідальність. Тобто економічні відносини набули нового значення та окреслили нові орієнтири для держави та суспільства. Наразі економіка покликана

задовольнити потреби соціуму без асиметрії в пріоритетах міноритаріїв і мажоритаріїв фінансово-економічних взаємовідносин. Традиційні постулати щодо розвитку економіки нівельовані у зв'язку із запровадженням нових ідей і трендів розвитку, орієнтованих на досягнення суспільного блага, поступових змін і суттєвих перетворень.

У таких умовах реакція може бути різною, ураховуючи особливості національної економіки, інноваційну зрілість, проекти змін тощо. Проте є суттєвий інструмент активізації економіки, категорія, що визначає інтенсивність соціально-економічного розвитку країни, – податки. Природа податків складна, що пояснюється їх аксіоматичним характером для існування країни, її розвитку та забезпечення потреб суспільства. Сприйняття податків відбувається по-різному, ураховуючи приналежність суб'єктів податкових відносин до інституту влади або інституту підприємництва. Наразі податки сприймаються не лише як фіскальний інструмент формування бюджету (примусовий характер), а також як інструмент регулювання суспільно-економічного розвитку (добровільний характер).

Податкове консультування досі не має відповідного законодавчого підґрунтя, а отже, відбувається за правилами, положеннями та методами, які не визнані правовим інститутом як достатні з точки зору нормативно-правової бази. Це порушує виникнення безлічі проблемних питань і ситуацій, що можуть трактуватися двояко: як об'єктивний і суб'єктивний інструментарій управління податковими розрахунками та платежами. Податкове консультування визнано потенціалом до позитивних зрушень у податковому реформуванні. Його значення зростає в умовах модернізації національної економіки, оскільки реальною є можливість оптимізувати податкову культуру, а отже, сприяти покращенню взаємовідносин між суб'єктами впливу та платниками податків. Саме безпечелісний позитивний вплив податкового консультування як сервісу обслуговування податкових розрахунків і платежів зумовлює актуальність розвитку його базових положень, на яких ґрунтується надання рекомендацій платникам податків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Масштабне реформування системи оподаткування мало різні наслідки для організації податкових відносин між фіскальними органами та платниками податків. З одного боку, актуалізовано й законодавчо закріплено правила, методи та процедури нарахування та здійснення податкових платежів, з іншого – платники податків двояко інтерпретують норми законодавчого регулювання, намагаючись знайти «нішу» для маніпулювання з податковими розрахунками. Така ситуація спричиняє проблеми для обох сторін податкових відносин:

знижується частка дохідної частини бюджету, що позначається на суспільно-економічному розвитку, та ускладнюється процес ведення підприємницької діяльності, що гальмує сталий розвиток бізнесу.

Сучасна наука демонструє чимало детальних досліджень учених в аспекті розвитку принципів, методів і процедур нарахування та сплати податків. Зокрема, узагальнено теоретико-методичні засади функціонування інституту податкового консультування [1], опрацьовано особливості державного регулювання податкового консультування у вітчизняній і зарубіжній практиці [2], запропоновано тактичні та стратегічні заходи підвищення ефективності податкового консультування в Україні з урахуванням вітчизняних реалій і зарубіжного досвіду [3], обґрунтовано різні моделі професійних компетенцій податкового консультанта [4], подано рекомендації щодо вдосконалення чинного податкового законодавства та практики його застосування [5], проаналізовано вплив оподаткування на підприємницьку діяльність [6], визначено особливості формування податкового планування для цілей оптимізації оподаткування [7], досліджено потребу та можливості внутрішнього управлінського консультування [8], окреслено необхідність розвитку інституту податкового консультування [9], проаналізовано принципи оподаткування як самостійні категорії [10], розкрито еволюційне становлення принципів оподаткування [11].

Проте перманентність змін і реформ на законодавчому рівні у сфері податкових відносин зумовлює необхідність більш детального розгляду питання розвитку системи оподаткування, на чому акцентовано увагу дослідників.

Достатня кількість наукових публікацій не гарантує остаточного вирішення питання щодо організації та розвитку податкового консультування. Завдяки відповідним податковим консультаціям платник податків має можливість оптимізувати податкові розрахунки й платежі відповідно до власних потреб, не порушуючи при цьому законодавчі норми та належним чином виконуючи свій обов'язок щодо суспільно-економічного розвитку країни.

Мета статті – обґрунтувати особливості організації податкового консультування для цілей модернізації вітчизняної системи оподаткування та формування базових положень консультативної роботи у сфері податкових відносин, які відповідають нюансам законодавчого регулювання провадження податкових розрахунків і платежів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Податкове консультування не можна інтерпретувати виключно як допомогу в організації системи оподаткування та здійснення податкових розрахунків. Суть податкового консультування є більш складною та

багатогранною – це інноваційний сервіс з обслуговування податкових відносин та гнучка система управління податковими розрахунками й платежами, що включає побудову інтегрованої моделі оподаткування з урахуванням специфіки суб'єкта господарювання та формуванням інструментарію ризик-менеджменту, що передбачає розвиток ключових компетенцій підприємства, які визначають якісні параметри професійного забезпечення управління.

Потреба в податковому консультуванні не виникла стихійно: затребуваність послуги ділового консультування щодо податкових розрахунків і платежів пояснюється інтересами як бізнесу, так і фіскальних органів, оскільки доступним без порушення законодавства став сервіс зниження податкового навантаження на суб'єктів підприємницької діяльності, керуючись реальними та об'єктивними чинниками й обставинами, що дозволяє налагодити систему оподаткування, уникаючи податкових санкцій.

Податковий консультант забезпечує «адаптивну інтерпретацію» низки нормативно-правових актів щодо податкових розрахунків і платежів із пропозицією законних еталонних податкових схем із їх обслуговуванням відповідно до потреби зниження ризиків на шляху оптимізації системи оподаткування та розвитку як інструмента регулювання зобов'язання зі сплати податків.

Переваги податкового консультування безумовні – «...можливість розробки та впровадження рішень, спрямованих на підвищення рівня безпеки активів тих юридичних та фізичних осіб, які використовують такі послуги, отримання практичних рекомендацій і пропозицій, спрямованих на мінімізацію виявлених (існуючих) або потенційних (прихованих) податкових та юридичних ризиків та помилок, врегулювання спірних ситуацій та питань за результатами перевірок податкових та інших контролюючих органів, розробка податкових стратегій з урахування специфіки діяльності підприємства та напрямів його розвитку» [1].

Проте на практиці система податкового консультування має багато неузгодженостей, пов'язаних із різними чинниками. Передусім, це відсутність відповідного законодавчого регулювання, що дозволило б окреслити реальні рамки діяльності податкових консультантів, визнати їх права та обов'язки. Звісно, що доступними є Податковий кодекс України, закони України, роз'яснення Державної фіскальної служби України, але їх положень недостатньо для ведення консультативної роботи за податковими розрахунками та платежами.

У європейських країнах механізм державного регулювання системи податкового консультування повністю налагоджений. Так, у Чехії, Польщі та Словаччині діє спеціальний закон, який регулює

організацію та методіку податкового консультування, а в Німеччині закон «Про податкове консультування» прийнято майже 50 років тому [2, с. 49]. Відповідно у вітчизняній практиці наявний лише проект закону «Про податкове консультування в Україні», що не може бути повноцінним нормативно-правовим базисом для організації незалежної професійної діяльності щодо надання послуг, пов'язаних з оптимізацією провадження податкових розрахунків і платежів. Отже, відсутність законодавчого підґрунтя стає головним гальмуючим чинником на шляху розвитку податкового консультування в Україні, оскільки немає обґрунтованих статусів, відповідальності, обов'язків, на які мають орієнтуватися податкові консультанти у своїй діяльності.

Іншою не менш важливою проблемою є нестача професійного забезпечення організації та розвитку податкового консультування. У європейських країнах чітко визначені права, зобов'язання та вимоги до податкових консультантів, які проваджують професійну діяльність, спрямовану на регулювання базових аспектів системи оподаткування з пропозицією напрямів і механізмів оптимізації податкових розрахунків і платежів [3, с. 159]. В Україні ці питання знаходяться на стадії розвитку, що спричиняє додаткові складнощі в організації взаємовідносин між податковим консультантом, клієнтом і фіскальними органами. Мають бути забезпечені відповідні професійні компетенції, що передбачають наявність не лише спеціальних знань і навичок, а й демонстрування комунікабельності, уміння знаходити компроміс і вирішувати будь-які проблемні питання, здатність до аналітичного мислення з креативністю в питаннях побудови розвинених моделей оподаткування. Таким чином, можемо обґрунтувати різні моделі професійних компетенцій податкового консультанта [4, с. 25].

1. Фахова модель – консультант реалізує компетенції, пов'язані з базою знань щодо порядку нарахування та сплати податків. За такої моделі визначальним аспектом є пояснення суті, правил, методів і процедур щодо податкових розрахунків без виконання послуги з оцінювання існуючого стану системи оподаткування клієнта та пошуку найбільш оптимальних рішень щодо оптимізації податкових платежів. Така модель є доречною, якщо платник податків задоволений організацією системи оподаткування та не має потреби в її оптимізації. Проте недоліком цієї моделі є відсутність гарантованого результату від професійної консультації, оскільки спеціаліст бере до уваги факти, надані клієнтом, які можуть бути помилково інтерпретовані, та недостатнім може бути інформаційне забезпечення, що позначиться на висновках консультанта.

2. Редакційна модель – сервіс податкового консультування спрямований на моніторинг системи оподаткування з визначенням перспектив і обмежень щодо її розвитку. За такої моделі податковий

консультант отримує більше повноважень із боку клієнта й керується не наданою інформацією, а тими даними, які він отримав самостійно за результатами власних спостережень і висновків. Це дозволяє спеціалісту скласти реальну карту рішень щодо системи оподаткування та розробити пропозиції, які відповідають специфіці діяльності клієнта та є результатом незалежного професійного судження. Проте редагування не передбачає імплементацію, що є певним недоліком, оскільки пропозиції консультанта можуть бути виконані частково або з порушеннями, що негативно позначиться на кінцевому результаті.

3. Креативна модель – має більше переваг, ніж недоліків, оскільки передбачає налагодження тісної взаємодії між консультантом і замовником послуги з обміном знаннями, ідеями, навичками та організацію спільної роботи. За такої моделі кожна ідея оцінюється на предмет можливої реалізації, а консультант ураховує бажання клієнта не лише використати готовий продукт, а навчитися й унести власні пропозиції. Основною перевагою креативної моделі є її максимальне наближення до клієнта, його очікувань і вподобань, коли компетенції реалізуються не лише з боку консультанта, а й імплементуються самим замовником. Проте така взаємодія вимагає відповідних витрат коштів і часу, що не завжди виправдано, ураховуючи необхідність своєчасного реагування на реформи, а отже, швидкої розробки пропозицій.

Кращі риси наведених моделей професійних компетенцій податкового консультанта мають бути реалізовані в моделі податкового консультування із забезпеченням її інтегрального характеру, зважаючи на характер взаємовідносин між клієнтом і консультантом, а також мету, що визначає потребу отримання сервісу (рис. 1).

Рис. 1. Інтегральна модель податкового консультування

У запропонованій інтегральній моделі податкового консультування забезпечено формування відповідальної системи управління податковими розрахунками та платежами. Така модель є оптимальною, зважаючи на необхідність налагодження співпраці в процесі податкового консультування через призму цілі консультативного сервісу, специфіки діяльності клієнта, його інформаційної бази та компетенцій, які мають бути узгоджені в процесі взаємодії. Це демонстрація отримання не короткострокової вигоди для клієнта внаслідок дій податкового консультанта, а створення довгострокової цінності через побудову нового рівня податкових відносин, за яких клієнт повністю реалізує власні компетенції та зацікавленість із прийняттям ролі консультанта як дієвої особи в управлінні податковими розрахунками та платежами.

Охарактеризуємо детально системні блоки інтегральної моделі для опису організації та здійснення податкового консультування.

1. Сприяння податковому консультуванню. Для успішного здійснення консультативної роботи це рішення має бути ініційовано та підтримано управлінським апаратом суб'єкта господарювання з висловленням думки щодо організаційних аспектів цього процесу. Оскільки консультативна робота стосується двох сторін – консультанта й замовника, відповідно кожна зі сторін устанавлює власні цілі та очікування, які мають бути узгоджені до початку консультування. Обов'язково має бути вирішено питання щодо повного інформаційного забезпечення консультанта без інформаційної асиметрії та викривлень, що дозволить оперувати об'єктивними даними, а отже, максимально ефективно виконувати покладені на консультанта обов'язки.

2. Дослідити та визначити. Податковий консультант аналізує, які заходи має здійснити для покращення податкового клімату клієнта та оптимізації податкових розрахунків з ідентифікацією та оцінкою імовірних ризиків і наслідків, які вони можуть спричинити. Консультант повинен зважати на ризики та планувати дії із паралельними профілактичними заходами, що дозволить оновити систему оподаткування клієнта та наблизити очікуваний результат. На цьому етапі метою податкового консультанта стає визначення першочергових заходів і складання реального плану дій, що є його «дорожньою картою» на всьому етапі консультування.

3. Імплементация. Управлінський апарат задає темп і напрям реалізації заходів належного управління податковими розрахунками та визначає базові принципи організації податкового консультування. Найбільша відповідальність покладається саме на керівництво підприємства, оскільки воно характеризує пропозиції податкового

консультанта, інтегрує запропоновані заходи в реальні рішення, які полягають у оптимізованих алгоритмах розрахунку податкових зобов'язань.

4. Усвідомлення. Після всього процесу консультування керівництво підприємства має зрозуміти, яким чином будуть використовуватися пропозиції не лише на шляху пілотного впровадження, а й з перспективою. Інформація має бути подана фахівцям для оцінювання, щоб мати реальне судження щодо перспективності результатів консультування. Обов'язково розглядаються «слабкі місця» з визначенням засобів їх усунення в майбутньому.

5. Оцінювання. Вимірюється результативність пропозицій на шляху до досягнення поставленої мети щодо оптимізації податкових розрахунків і платежів. Аналізуються та зіставляються дані за декілька періодів для можливості отримання об'єктивної картини стану виконання податкових зобов'язань. Якщо результат виявляється задовільним, усі заходи стандартизуються як усталені для виконання, що дозволяє побудувати надійну податкову платформу діяльності підприємства.

Побудова та імплементація інтегральної моделі податкового консультування цілком вкладається в логіку взаємодії держави та платників податків, що «...повинна відбуватися за умови рівноправності партнерів, де останні добровільно сплачують податки і збори, визначені державою» [5, с. 124]. Владно-підлеглий характер такої взаємодії наразі трансформується в партнерські відносини, що більше відповідає суспільно-економічним інтересам. Зміни починаються саме з теорії – із тих базових положень, які визначають основу податкового консультування. Таким чином, розвиток теорії дозволяє розробити принципи організації податкового планування [6, с. 4]. Податкове планування як процес є складовою зовнішнього моніторингу та керівного впливу, що в сукупності є відправною точкою щодо прийняття рішень у розрізі оптимізації оподаткування [7, с. 17]. Податкове планування входить до переліку завдань податкових консультантів, які «...допомагають виявити проблеми з оподаткування, проаналізувати їх, розробити рекомендації щодо їх вирішення, а при необхідності сприяють вирішенню цих проблем» [8, с. 35].

Під час здійснення податкового консультування фахівці керуються низкою базових положень – принципів, які окреслюють рамки діяльності податкового консультанта: об'єктивність і неупередженість; незалежність; конфіденційність; законність; пріоритет інтересів клієнта; довіра; сумлінність; професійна компетентність; облік конфлікту інтересів; професійна корпоративна

поведінка; підтримка репутації професії; дотримання етичних норм професії; взаємна повага та співробітництво в рамках професійного співтовариства [1; 9]. Ці принципи дозволяють урегулювати взаємодію податкового консультанта та клієнта з урахуванням інтересів фіскальних органів, що реалізується в розробці податкової стратегії, адаптованої до специфіки діяльності підприємства та цілей його розвитку.

Суть принципів побудови системи оподаткування повинна складатися в узгодженні двох основних вимог: задоволення фіскальних потреб держави й врахування інтересів платників податків [10, с. 139]. Фундаментальні принципи є правилами, які сприймаються без доведення й аргументування та регулюють процес консультування щодо нормативно-методологічного забезпечення системи оподаткування. Принципи є результатом фахового опрацювання регуляторів переважно формальних інститутів із виведенням конкретного постулату як базового, фундаментального твердження, що узгоджує інтереси різних суб'єктів без асиметрії в їх правах, можливостях, перевагах та обов'язках. Принципи не обмежують формування податкової політики, а сприяють підвищенню рівня її ефективності для суспільно-економічного розвитку та активізації підприємницької діяльності, тому перелік принципів може та має бути доповнений новими, які відповідають вимогам і умовам податкового реформування. При цьому дослідники роблять висновок, що впродовж довгого часу зміст і набір принципів оподаткування істотно не змінилися, що свідчить про сталість відкритих істин і науково-узагальнених ідеалів фіскального досвіду, які більше потребують модернізації та корегування, ніж кардинального перегляду [11].

Принципи мають підтримувати розвиток системи оподаткування, адаптуючи її до умов і чинників модифікації внутрішнього та зовнішнього середовища, мультицільових суспільно-економічних інтересів. Це визначення фундаментальної точки відліку, коли здійснюється незворотний процес переходу в якісно новий стан, якому властиві зміни, синхронізовані з активізацією діяльності підприємства та інтенсивністю податкових реформ.

Розвиваючи вже сформульовані принципи щодо організації податкового консультування, пропонуємо принцип холістичності, дотримання якого сприятиме гармонізації податкових відносин і підвищенню ефективності консультативної роботи. Холізм є невід'ємною складовою будь-якого процесу, оскільки визначає пріоритет цілого над частиною та ефективність цілого на протигагу його частин. Традиційний підхід до податкового консультування ґрунтується на аналітичному підході, відповідно до якого складна

система податкових відносин розділяється на системи та підсистеми, що певним чином є ілюзорним з точки зору контролю та управління ними. Тому необхідно цілісно сприймати систему оподаткування, не розділяючи її на складові, що підвищить ефективність консультування.

Отже, холістичний принцип податкового консультування полягає в розгляді інтегральної цілісності системи оподаткування з її оптимізацією, беручи за критерій якості інтереси клієнта та держави зі стратегічним характером пропозицій із синтезом податкових концепцій та високою управлінською активністю. Реалізація холістичного принципу дозволить сформувавши систему податкової оптимізації, що полягає в побудові єдиної моделі як цілісної структури з інноваційним механізмом регулювання податкових відносин на єдиних принципах і технологіях, зважаючи на вимоги податкового законодавства.

Висновки. Формування дохідної частини бюджету залежить не стільки від ефективності роботи фіскальних органів, скільки від розуміння суб'єктами оподаткування необхідності та важливості забезпечення належних обсягів податкових платежів. Це інший аспект податкових відносин, який є більш ефективним порівняно з примусово-керуючим впливом на стан податкових розрахунків і платежів.

Унаслідок проведених досліджень:

1. За результатами теоретичного розгляду організації податкового консультування визначено його комплексний характер щодо оптимізації податкових розрахунків і платежів. Окреслено необхідність імплементації зарубіжного досвіду як еталонного патерна з реалізацією професійних компетенцій податкових консультантів, які узгоджують біполярні інтереси суб'єктів оподаткування.

2. Сформульовано новий принцип податкового консультування, що сприяє нівелюванню в системі оподаткування ключових обмежень, пов'язаних із відсутністю цілісності у сприйнятті податкових відносин з орієнтацією на формування універсальної моделі оподаткування, що сприяє варіативності податкової політики з уникненням ризиків і порушень щодо податкового законодавства.

3. Визначено взаємозв'язок професійних компетенцій податкового консультанта й клієнта у вигляді інтегральної моделі податкового консультування, в якій охарактеризовано шляхи підвищення ефективності сервісу оптимізації оподаткування. Як підсумок, податкове консультування спрямоване на зменшення податкового навантаження та визначення компромісного варіанта, який задовольняє всі сторони податкових відносин.

Список джерел інформації / References

1. Безпалько І. Р. Теоретико-методичні засади податкового консультування в Україні [Електронний ресурс] / І. Р. Безпалько // Ефективна економіка. – 2015. – № 11. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4543>

Bezpalco, I. (2015), "Theoretical and methodical basics of tax counseling in Ukraine" ["Teoretyko-metodychni zasady podatkovoho konsultuvannia v Ukraini"], *Effective economy*, No. 11, available at: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4543>

2. Смірнова О. М. Організаційно-правове регулювання податкового консультування: зарубіжний досвід / О. М. Смірнова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 8 (111). – С. 47–52.

Smirnova, O. (2010), "Organizational and legal regulation of tax counseling: foreign experience" ["Orhanizatsiino-pravove rehuliuвання podatkovoho konsultuvannia: zarubizhnyi dosvid"], *Formation of market relations in Ukraine*, No. 8 (111), pp. 47-52.

3. Ткачик Ф. Організаційно-правове забезпечення податкового консультування в Україні, Польщі та Чехії / Ф. Ткачик // Світ фінансів. – 2014. – № 3. – С. 155–162.

Tkachyk, F. (2014), "Organizational and legal provision of tax counseling in Ukraine, Poland and Czech Republic" ["Orhanizatsiino-pravove zabezpechennia podatkovoho konsultuvannia v Ukraini, Polshchi ta Chekhii"], *The world of finance*, No. 3, pp. 155-162.

4. Бочуля Т. В. Розвиток професійного забезпечення податкового консультування відповідно до сучасних вимог економічного розвитку / Т. В. Бочуля, А. П. Грінько // Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу в контексті євроінтеграції : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. – Одеса : ОНЕУ, 2018. – С. 24–26.

Bochulia, T., Grinko, A. (2018), "Development of professional provision of tax counseling in accordance with modern requirements of economic development" ["Rozvytok profesijnogo zabezpechennya podatkovogo konsul'tuvannya vidpovidno do suchasny`x v`mog ekonomichnogo rozvytku"], *Prospects for the development of accounting, control and analysis in the context of European integration: materials of the VI International Scientific and Practical Conference*, ONEU, Odessa, pp. 24-26.

5. Теремецький В. І. Сутність та ознаки податкових правовідносин в аспекті сучасного податкового права / В. І. Теремецький // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 1. – С. 115–126.

Teremetskyi, V.I. (2012), "The essence and features of tax legal relations in the aspect of modern tax law" ["Sutnist' ta oznaky` podatkovy`x pravovidnosy`n v aspekti suchasnogo podatkovogo prava"], *Scientific Bulletin of Lviv State Internal Affairs University*, No. 1, pp. 115-126.

6. Grinko A., Voloshenyuk I. (2016), The study of effectiveness of the management of enterprise in the aspect of optimization of taxation on example of amortization policy, *EUREKA: Social and Humanities*, No. 5, pp. 3-10.

7. Грінько А. П. Дослідження організації податкового планування як однієї з умов ефективного розвитку вітчизняних підприємств / А. П. Грінько, Т. В. Бочуля, І. Є. Волошенюк // Технологический аудит и резервы производства. – 2016. – № 6 (4). – С. 15–20.

Grinko, A., Bochulia, T., Volosheniuk, I., (2016), “The study of the organization of tax planning as one of the conditions for the effective development of domestic enterprises” [“Doslidzhennya organizatsiyi podatkovogo planuvannya yak odniiyeyi z umov efekty vnogo rozvytku vitchy`znyany`x pidpry`yemstv”], *Technological audit and reserves of production*, No. 6 (4), pp. 15-20.

8. Основи управлінського консультування : навч. посібник / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. Е. Воронкової. – Х. : ІНЖЕК, 2010. – 484 с.

Voronkova, A. (ed.) (2010), *Basics of managerial counseling* [*Osnovy upravlinskoho konsultuvannia*], ІНЖЕК, Kharkiv, 484 p.

9. Демишева Т. А. Организация и методика налогового консультирования : учеб. пособие / Т. А. Демишева. – М. : Тезарус, 2004. – 426 с.

Demysheva, T. (2004), *Organization and methodology of tax counseling* [*Organizatsiya i metodika nalogovogo konsultirovaniya*], Tezarus, Moscow, 426 p.

10. Ясько І. В. Принципи оподаткування / І. В. Ясько // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2015. – № 824. – С. 135–139.

Yasko, I.V. (2015), “Principles of taxation” [“Principles of taxation”], *Bulletin of Lviv Polytechnic National University*, No. 824, pp. 135-139.

11. Горобинський М. Використання зарубіжного досвіду принципів оподаткування в діяльності Державної податкової служби України [Електронний ресурс] / М. Горобинський // Демократичне врядування. – 2013. – Вип. 11. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2013_11_18

Horobynskiy, M. (2013), “Use of foreign experience of tax principles in the activities of the State Fiscal Service of Ukraine” [“Vy`kory`stannya zarubizhnogo dosvidu pry`ncy`piv opodatkovannya v diyal`nosti Derzhavnoyi podatkovoyi sluzhby` Ukrainy”], *Democratic governance*, Vol. 11, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2013_11_18

Грінько Алла Павлівна, д-р екон. наук, проф., факультет менеджменту, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)337-85-36, 0679665533; e-mail: grinko.alla@gmail.com.

Грінько Алла Павловна, д-р екон. наук, проф., факультет менеджмента, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)337-85-36, 0679665533; e-mail: grinko.alla@gmail.com.

Grinko Alla, Doctor of Economics, Professor, Faculty of Management, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska st., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)337-85-36, 0679665533; e-mail: grinko.alla@gmail.com.

Бочуля Тетяна Володимирівна, д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-77, 0671899466; e-mail: bochulya@i.ua.

Бочуля Татьяна Владимировна, д-р екон. наук, проф., заведующая кафедрой бухгалтерского учета, аудита и налогообложения, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-77, 0671899466; e-mail: bochulya@i.ua.

Bochulia Tetiana, Doctor of Economics, Professor, Head of Accounting, Audit and Taxation Department, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska st., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-77, 0671899466; e-mail: bochulya@i.ua.

Коробкіна Ірина Сергіївна, ст. викл., кафедра бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-34, 0505669816; e-mail: ikorobkina@inbox.ru.

Коробкина Ирина Сергеевна, ст. преп., кафедра бухгалтерского учета, аудита и налогообложения, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-34, 0505669816; e-mail: ikorobkina@inbox.ru.

Korobkina Irina, Lecturer, Department of Accounting, Audit and Taxation, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska st., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-34, 0505669816; e-mail: ikorobkina@inbox.ru.

DOI: 10.5281/zenodo.2533883